

Znanstveni skup posvećen Tomi Vinščaku,
znanstveniku, istraživaču i *prijatelju s krova svijeta*

Zagreb, 1. i 2. travnja 2022. godine

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
i <https://meet.google.com/ekc-sdmn-vpt> (hibridno)

Odsjek za etnologiju i
kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

hrvatsko etnološko društvo
croatian ethnological society

PROGRAM SKUPA

PETAK, 1. TRAVNJA 2022.

KONFERENCIJSKA DVORANA KNJIŽNICE FFZG (2. KAT)

9.00 – 9.10	Otvaranje Tihana Petrović Leš (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) Željka Petrović Osmak (Hrvatsko etnološko društvo)	12.10 – 13.30	STANKA
9.10 – 9.25	Tomo Vinšćak – istraživač i nastavnik izvan okvira (Marijana Belaj)	13.30 – 14.20	Prostor, mit i umjetnost (moderator Tibor Komar)
9.30 – 12.10	Sakralna interpretacija krajobraza (moderatorica Marijana Belaj)	13.30 – 13.50	Čitanje prostora, bilježenje Svetog – Veliko Rujno, Perun i Dharsmshala (Josip Zanki)
9.30 – 9.50	Tomo Vinšćak, voditelj projekta Sakralna interpretacija krajobraza, i suradnici na projektu Radoslav Katičić i Vitomir Belaj (Mislav Ježić)	13.50 – 14.10	Mit u krajoliku: umjetničke intervencije na području Parka prirode Učka (Maja Flajsig)
9.50 – 10.10	Tomo Vinšćak i projekt interpretacije pretkršćanskog sakralnog krajobraza nad Mošćenicama (Grga Frangeš)	14.10 – 14.20	Rasprava
10.10 – 10.30	Odnos prostora i sakralne baštine u Imotskoj krajini na odabranim primjerima (Vjekoslava Batovanja)	14.20 – 14.30	STANKA
	KRATKA STANKA	14.30 – 15.45	Religijske tradicije Tibeta i Indijskog potkontinenta (moderator Josip Zanki)
10.40 – 11.00	Perun i Perin (Damir Zorić)	14.30 – 14.50	Religijsko iskustvo i estetika afekta u gaudijskom vaišnavizmu (Hrvoje Čargonja)
11.00 – 11.20	Crni ovan na dnu Neretve – djevojka, ovan i zagrobni svijet u usmenim predajama doline Neretve (Denis Vekić)	14.50 – 15.10	Tragom štovatelja Śive – hinduističko hodočašće na svetu planinu Kailās (Danijela Smiljanić Simpson)
11.20 – 11.40	Ima li mjesta skepticizmu po pitanju naše pretkršćanske vjere i religijskih praksi? (Ante Milošević)	15.10 – 15.30	Profesor Tomo i tibetska budistička kultura (Dragutin Šmalcelj)
11.40 – 12.10	Rasprava	15.30 – 15.45	Rasprava
		15.45 – 16.00	Zaključci prvoga dana skupa

PROGRAM SKUPA

SUBOTA, 2. TRAVNJA 2022. VIJEĆNICA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

- 9.00 – 10.40** **Kulturna ekologija i mitska botanika**
(moderator Luka Šešo)
- 9.00 – 9.20 “Etnologija – ekologija, karika koja nedostaje” – doprinos Tome Vinščaka etnološkom proučavanju okoliša i održivosti (Sanja Lončar i Tihana Rubić)
- 9.20 – 9.40 Višeprostorni suhozidni torovi (*mrgari*) kao monumentalna pastirska arhitektura: primjeri s cresko-lošinjskoga otočja (Tanja Kremenić, Mauro Varotto, Goran Andlar)
- 9.40 – 10.00 Dendrologija i mitska botanika Tome Vinščaka i Nikole Viskovića (Suzana Marjanić)
- 10.00 – 10.20 Sveta bukva – etnološko-interdisciplinarni ogledi (Lidija Bajuk)
- 10.20 – 10.40 Rasprava
- 10.40 – 11.00** **STANKA**
- 11.00 – 13.40** **Šamanizam i vješticarstvo**
(moderatorica Suzana Marjanić)
- 11.00 – 11.20 Core šamanizam Michaela Harnera (Deniver Vukelić)
- 11.20 – 11.40 Šamanistički i mitološki aspekti u predajama o *krsniku* (Luka Šešo)
- 11.40 – 12.00 *Ako si od vetra, hodi van...* O tradicijskim metodama liječenja i skidanja uroka u Istri (Noel Šuran)
- 12.10 – 12.30 Fenomen šamanskog transa i izmijenjenih stanja svijesti (Ratka Relić)
- 12.30 – 12.50 Šamanska “bolest-inicijacija” i psihofizičke patnje onkološke bolesti (Tomislav Peharda)
- 12.50 – 13.10 Margaret Alice Murray i njezin utjecaj na oblikovanje suvremenih praksi vještichjeg umijeća u 20. stoljeću (Sonja Miličević Vukelić)
- 13.10 – 13.40 Rasprava
- 13.40 – 13.50** **STANKA**
- 13.50 – 14.30** **Tomi, deset godina poslije**
(moderatorica Ivana Radovani Podrug)
- 13.50 – 14.05 Ljudska svijest u digitalnom dobu (Radovan Rus)
- 14.05 – 14.20 Projekt “Sakralna interpretacija krajobraza” – deset godina poslije (Tibor Komar)
- 14.20 – 14.30 Zaključci i zatvaranje skupa

KRATKA STANKA

Dr. sc. Lidija Bajuk

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
lidija@ief.hr

Sveta bukva – etnološko-interdisciplinarni ogledi

Bijela bukva (*Fagus sylvatica* L.) jedno je od najčešćih srednjoeuropskih listopadnih stabala, a karpatske i njemačke bukove prašume zaštićene su pri UNESCO-u. Na temelju njezine prvotne rasprostranjenosti i današnjeg nazivlja pretpostavlja joj se prapostojbina Indoeuroljana. U kontekstu vjerske sakralizacije krajobraza, antički, germanski i slavenski *sveti gajevi*, a među njima i *sveti bukvik*, povezani su s kultom predaka. Tragovi pretkršćanskog poistovjećivanja kulturnih stabala s djevičanskim bogomajkama dojiteljicama prepoznatljivi su u južnoslavenskome novogodišnjem kićenju stalca i drvenih križeva te svadbenih stalca. Prema južnoslavenskim predajama povezanim s tim pretkršćanskim predodžbama, božansko je stablo izabranima izravno i neizravno omogućavalo pristup tajnim znanjima, zbog čega se i s bukvom osobito postupalo. Na to upućuje jezikoslovno, etnografsko i povijesnoumjetničko gradivo.

Vjekoslava Batovanja, univ. bacc. paed. et hist. art.

Split
vbatovanja@ffst.hr

Odnos prostora i sakralne baštine u Imotskoj krajini na odabranim primjerima

Čovjekova potreba da ovlada krajolikom oduvijek je intenzivna. Osim što mu označavanje točaka u prostoru olakšava kretanje i njegovo korištenje, mitologizacija prostora sa sobom donosi utjehu, zaštitu i koheziju ljudi koji u njemu obitavaju, odnosno nudi snažnu vertikalnu os za kreiranje kolektivnog identiteta. Drugim riječima, čovjek posvećuje točke u prostoru, povezuje ih narativom kako bi opravdao svoje postojanje i zadovoljio svoju potrebu za simboličkim redom. Ovaj rad analizira kulturni krajolik Imotske krajine na odabranim primjerima pokušavajući otkriti pravilnosti distribucije lokaliteta s obzirom na njihovu vizualnu interakciju. Gradina na sjeveroistočnoj strani Crvenog jezera pri tome je poslužila kao stabilna točka na Zemlji iz koje se promatra putanja Sunca. Interakcija navedenog odredila je pozicioniranje ostalih sakralnih točaka kulturnog krajolika Imotske krajine, čiji kontinuitet pratimo do danas. Nadalje, rad adresira i vizualno najdominantniji element (kulturnog) krajolika – biokovski vrh Svetog Juru određujući ga kao jednu od točaka svetog trokuta. Radi se o formaciji čija je funkcija sakralizacija i mitologizacija prostora kako bi se novonaseljena slavenska zajednica s njime intimizirala, a koja integrira slavensko trojstvo bogova u prostor. Uzimajući u obzir značajke već potvrđenih formacija

na području obitavanja slavenske zajednice te pripisane karakteristike preostalih bogova trojstva, Velesa i Mokoš, rad predlaže zatvaranje trokuta mikrocjelinama u Prološcu i Kamenmostu, mjestima pod Biokovom.

Prof. dr. sc. Marijana Belaj

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
mbelaj@ffzg.hr

Tomo Vinšćak – istraživač i nastavnik izvan okvira

Sveti krajolici, kulturna ekologija, mitska botanika, šamanistička kozmologija neke su od okosnica interesa Tome Vinšćaka – “istraživača istreniranog za terenska istraživanja u ekstremnim uvjetima”, kako je to u jednoj ocjeni njegova znanstvenoga rada navelo stručno povjerenstvo. Nerijetko birajući neutabane staze, pa i iskoračujući u eksperiment, na svojem je prerano prekinutom istraživačkom putu ostvario rezultate čija puna vrijednost nadilazi uobičajene kvantifikacijske standarde suvremene metrike znanstvenih postignuća. Istraživačka kreativnost i imaginacija, interdisciplinarni i transdisciplinarni kolaboracije, zastupanje participatornih principa, integracija nastave i znanstvenoga rada te bogat mentorski opus neki su od aspekata u okviru kojih će se u izlaganju promotriti Vinšćakov znanstveni i nastavni rad.

Doc. dr. sc. Hrvoje Čargonja

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
hcargonja@ffzg.hr

Religijsko iskustvo i estetika afekta u gaudijskom vaišnavizmu

Gaudijski vaišnavizam krišnaistički je devocionalizam podrijetlom iz Bengala. Njegov je osnivač Caitanya Mahaprabhu, visokoobrazovani ekstatik iz 15. stoljeća, koji je naučavao da je cilj ljudskog života razviti bezuvjetnu i preplavljujuću ljubav prema izvornom i najumilnijem obliku boga – Krišni. U skladu s hinduističkim *bhakti* tradicijama, glavna praksa za postizanje tog cilja je slavljenje i obožavanje Boga, pogotovo u obliku javnog kongregacijskog pjevanja ili osobnog meditativnog mantranja božjih imena. Hagiografska literatura i sveti spisi prepuni su opisa ekstatičnih afektivnih stanja paradigmatičkih individua te tradicije. Gaudijski vaišnavizam je među zadnjim velikim sintezama hinduističke misli, a specifičan je po tome da podjednako naglašava doživljajno-emotivni kao i racionalno-filozofski aspekt religijskog života. Tako se teorija religijskog iskustva te tradicije temelji na indijskoj teoriji drame. Indijska estetika poznata i kao *rasa* teorija analizira kategorije afektivnog procesa i njihove konfiguracije koje u

poetskom djelu dovode do rafiniranja, odnosno pojačanja emocije do stanja čiste estetske draži ili *rase*. Shodno tome, teolozi te tradicije razrađuju okolnosti devocijske prakse i osjećaja koji omogućuju pojavu i amplifikaciju ljubavi prema Krišni do stanja *bhakti rase* ili *preme*. Izlaganje će predstaviti primjere religijskih iskustava navedene tradicije i dati uvid o njezinoj relevantnosti za razumijevanje afekta u kulturnoj antropologiji.

Maja Flajsig, mag. hist. art., mag. ethnol. et anhop.

Zagreb

majaiflajsig@gmail.com

Mit u krajoliku: umjetničke intervencije na području Parka prirode Učka

Od 2001. do 2021. godine u Parku prirode Učka izveden je niz umjetničkih intervencija u krajoliku. Na području Parka prirode svoje su radove izveli Damir Stojnić, Ljubo de Karina, udruga “Perunova svetinja”, Mirko Zrinščak i Marina Banić Zrinščak, Boris Pecigoš, Marko Pogačnik, Manolo Cocho i Davor Sanvicenti. Iako su umjetnički radovi izvedeni u različitim medijima i stilovima, kao njihova središnja tema nameće se duhovnost i mitološki kontekst planine Učke. Utoliko je riječ o slavenskoj mitologiji, tezi mita u krajoliku koja je objelodanjena zahvaljujući istraživanjima dr. sc. Tome Vinščaka i projektu mitsko-povijesne staze “Trebišća – Perun” u Parku prirode Učka koji je inicirao. Rad će predstaviti procese sakralizacije planinskog prostora katalizirane stvaranjem umjetničkih radova u prirodnom okolišu, odnosno stvaranjem mjesta. Djela suvremene umjetnosti izmještena iz uobičajenog konteksta galerija uvjetuju specifičnost njihova doživljaja, a u relaciji s naglašenim duhovnim aspektom potiču promatrače na interakcije s djelima, odnosno na određeno simboličko ponašanje. Osim umjetničkih radova, bit će predstavljene i ostale intervencije nepoznatih autora nastalih kao interakcija s krajolikom.

Grga Frangeš, mag. ethnol. et anhop., mag. muesol.

Mjesto pod suncem d.o.o., Šapjane

grga@mjestopodsuncem.com

Tomo Vinščak i projekt interpretacije pretkršćanskog sakralnog krajobraza nad Mošćenicama

Toponimija obronaka Učke iznad Mošćeničke Drage proučavateljima pretkršćanske prošlosti Slavena dugo ukazuje na drevni sakralni značaj i sadržaj tog prostora. Rad i posredovanje Tome Vinščaka bili su ključni u pokretanju projekta čiji je cilj bio da se te indicije prisutne u prostoru istraže i sagledaju iz perspektive različitih struka. Dovešći na teren Učke niz stručnjaka i autoriteta iz područja filologije, indologije, arheologije i etnologije, Tomo je omogućio da se iz raspoloživih fragmenata znanja zajedničkim radom formira narativ kojim se taj sakralni krajolik uspješno predstavio posjetiteljima.

Prof. dr. sc. Mislav Ježić

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
jezic.mislav@gmail.com

Tomo Vinšćak, voditelj projekta Sakralna interpretacija krajobraza, i suradnici na projektu Radoslav Katičić i Vitomir Belaj

Na projektu čiji je voditelj bio Tomo Vinšćak ostvareni su znanstveni plodovi povezivanja ishoda filoloških istraživanja rekonstrukcije formula sakralnih tekstova iz slavenskih (i baltičkih) usmenih predaja, koja je provodio Radoslav Katičić, s lokalnim predajama, oronimijom i hidronimijom na odredištima na koja je Tomo Vinšćak vodio suradnike na projektu. Time je postignuta povezanost filoloških ishoda sa stvarnim krajobrazima i mjestima, osobito u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. S jedne je strane Katičićeva rekonstrukcija “naše stare vjere” dala temporalnu interpretaciju elemenata te “ovosvjetske vjere”, pa ju je Vitomir Belaj mogao povezati s Gavazzijevom “godinom dana hrvatskih narodnih običaja”, proširivši njezin etnološki obzor, i reinterpretirati je u svjetlu novih semiotičkih spoznaja o “staroj vjeri” na kojoj se temelje ti “narodni običaji” te je opisao njihov “hod kroz godinu”. S druge je strane lokalizacija sadržaja “stare vjere” u prostoru i krajobrazu dala poticaj, prvo Andreju Pleterskomu, a zatim Vitomiru Belaju da potraže strukture “svetih trokuta” u krajobrazu, koje povezuju svetišta glavnih praslavenskih božanstava, a na tome su Pleterski i Vladimir Goss zasnovali svoja istraživanja o slavenskome zauzimanju prostora u koji su se naseljavali tijekom seoba. Sam je Tomo Vinšćak pridonio tim istraživanjima, osim iznimnim organizacijskim zaslugama, i svojim prinosom istraživanju *Vjervanjanje o drveću u Hrvata*, koje je čak i prethodilo ključnim publikacijama Katičića i Belaja (barem na hrvatskom jeziku). Vinšćak je terenski etnološki rad sa studentima provodio i u dalekim krajevima Tibeta, pa se i u njegovoj knjizi *Tibet – u zemlji bogova* dade vidjeti i nešto od razmišljanja o prostornoj interpretaciji religijskih predodžaba, ovaj put u tibetskih buddhista, a i indijskih hinduista. Kako ga etnološki rad povezuje s Belajem, tako ga taj indološki rad povezuje s Katičićem, koji su mu obojica bili profesori. On im se odužio predanim vođenjem projekta koji je omogućio bogate znanstvene filološke i etnološke ili kulturnoantropološke plodove.

Doc. dr. sc. Tibor Komar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
tkomar@ffzg.hr

Projekt Sakralna interpretacija krajobraza – deset godina poslije

Iz perspektive suradnika na ovom projektu, u ovom izlaganju osvrnut ću se na temeljnu ideju projekta, zadane i ostvarene ciljeve unutar njega te dati kratki presjek sadašnjeg stanja na terenu, s vremenskim odmakom. Osnovni cilj projekta Sakralna interpretacija krajobraza bilo je otkrivanje načina na koji su doseljeni Slaveni ugradili svoj iz pradomovine doneseni svjetonazor u novozaposjednute prostore. Tijekom gotovo petogodišnjeg

odvijanja projekta, provedena su nebrojena manja i veća terenska istraživanja diljem Hrvatske te nekoliko u inozemstvu. Za vrijeme trajanja projekta organizirano je sedam znanstvenih skupova na kojima su gotovo u realnom vremenu prezentirana najnovija saznanja dobivena istraživanjima iz raznih znanstvenih struka i perspektiva. Utvrđeno je postojanje tragova pretkršćanskog svjetonazora kod Mošćenica u Istri, kod Žrnovnice blizu Splita te nedaleko Vareša u Bosni i Hercegovini. Ostvarivanje kontakata i dobra suradnja s lokalnim stanovništvom, organizacijama i udrugama uvelike su pomogli da se istraživani lokaliteti zaštite i očuvaju te je takav, vrlo dinamičan i dvosmjernan odnos između istraživača i lokalne zajednice zaživio u punom obujmu, potaknuvši aktivnosti koje ni danas ne jenjavaju. Poduzeta su i dva terenska istraživanja u Ukrajini, 2011. i 2012. godine u okolici grada Lavova gdje i danas nalazimo tragove kulture Bijelih Hrvata te su s Etnografskim institutom i Arheološkim institutom pri Sveučilištu u Lavovu potpisani ugovori o znanstvenoj suradnji. Za kraj, osvrnut ću se na dio recentnih događanja koje se provode na nekima od lokacija koje su bile obuhvaćene istraživanjem u okviru projekta, a čije aktivnosti i danas, s odmakom od gotovo deset godina, promatramo kao odjeke idejnog projekta Tome Vinščaka.

Tanja Kremenčić, doktorandica

Università di Padova, Dipartimento di Scienze Storiche, Geografiche e dell'Antichità
Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
tanja.kremenic@phd.unipd.it

Izv. prof. dr. sc. Mauro Varotto

Università di Padova, Dipartimento di Scienze Storiche, Geografiche e dell'Antichità
mauro.varotto@unipd.it

Doc. dr. sc. Goran Andlar

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
gandlar@agr.hr

Višeprostoreni suhozidni torovi (*mrgari*) kao monumentalna pastirska arhitektura: primjeri s cresko-lošinjskoga otočja

Višeprostorene ovčare dio su suhozidne pastirske baštine Ujedinjenoga Kraljevstva, Švicarske, Islanda i Hrvatske. Primjeri s otoka Cresa i Lošinja (lokalnoga naziva *mrgari*) u procesu su napuštanja, a u literaturi tek parcijalno obrađeni, zbog čega je cilj ovoga rada objedinjavanje i dopuna spoznaja, polazeći od premise o njihovoj kulturnoj vrijednosti. Istraživanje se temeljilo na pregledu literature i kartografskih podataka, ali ponajviše na razgovorima s lokalnim stanovništvom te terenskim obilascima. Ovim je radom većina otočnih višeprostorenih *mrgara* zabilježena i opisana te vrednovana unutar modela kojim su izdvojeni oni najreprezentativniji i prikladni za obnovu.

Doc. dr. sc. Sanja Lončar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
sloncar@ffzg.hr

Izv. prof. dr. sc. Tihana Rubić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
trubic@ffzg.hr

“Etnologija – ekologija, karika koja nedostaje” – doprinos Tome Vinščaka etnološkom proučavanju okoliša i održivosti

U izlaganju govorimo o temama okoliša i održivosti u hrvatskoj etnologiji i kulturnoj antropologiji. Prikazujemo odabrane primjere od kraja 19. stoljeća do suvremenosti. Temeljem tih primjera, iniciramo raspravu o tome koji su diskursi i fokusi povezani s okolišem i održivošću prisutni kroz desetljeća hrvatske etnologije i kulturne antropologije, uključujući korištenu terminologiju i tumačenja. Pritom propitujemo potencijale i tradicije implicitnog i eksplicitnog bavljenja okolišnim temama i temom održivosti, iz etnološke i kulturnoantropološke perspektive. Osim ranijih i recentnih radova, posebno ćemo se osvrnuti na razdoblje u kojem se apostrofira pitanje ekološke krize te inicira rasprava o mogućnostima znanstveno-istraživačkih poveznica etnologije i ekologije. Tekst Tome Vinščaka iz 1990. godine naslova “Etnologija – ekologija, karika koja nedostaje” ključan je i nezaobilazan u takvom osvrtu. U tom kratkom, ali, gledajući iz današnje perspektive, anticipacijskom, angažiranom, programatskom i dirljivom tekstu artikulira se i uvodi pojam ekologija te dovodi u odnos s kvalitativnim istraživačkim, terenskim praksama i metodama; zagovaraju se čvrste i aktivne veze etnologije i ekologije, holistički pristup problemima svijeta te se implicira primijenjeni i anticipacijski način mišljenja, između ostalog, prijedlozima uspostavljanja znanstvene discipline kulturne ekologije.

Dr. sc. Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
suzana@ief.hr

Dendrologija i mitska botanika Tome Vinščaka i Nikole Viskovića

Izlaganje je oblikovano kao pregled istraživanja Tome Vinščaka izloženoga u autorovoj knjizi *Vjerovanje u drveće u Hrvata u kontekstu slavističkih istraživanja* (2002) komparativno s knjigom Nikole Viskovića o stablima u kulturološkom kontekstu *Stablo i čovjek: prilog kulturnoj botanici* (2001). Dok se Tomo Vinščak koristio tehnikom etnološke kartografije, pri čemu je izradio šest etnoloških karata od kojih pet govori o vjerovanjima povezanim sa stablima, Nikola Visković godinu dana ranije objavljuje prvu knjigu, što se tiče domaćega kulturokruga, iz kulturološke botanike posvećenu stablima. Kontekstualno oba ću kulturnobotanička istraživanja interpretirati u poveznici s Nodilovom mitologijom prirode (F. M. Müller), koji u interpretaciju “stabla od svjetlosti” (*Lichtbaum*) polazi od Wilhelma Schwartza.

Sonja Miličević Vukelić, mag. educ. hist., mag. ethnol. et anhop.

Zagreb

milicevicsonja@gmail.com

Margaret Alice Murray i njezin utjecaj na oblikovanje suvremenih praksi vještichjeg umijeća u 20. stoljeću

Margaret Alice Murray (1863. – 1963.) bila je britanska znanstvenica u području antropologije, arheologije i egiptologije koja je u svojoj 62. godini života nagrađena počasnim doktoratom zbog izvrsnosti u polju egiptologije. Predavala je na sveučilištima u Engleskoj, Norveškoj, Švedskoj, Finskoj i Estoniji. Aktivno je radila sve do 1935. godine, a predavanja iz egiptologije zadržala je sve do 1942., odnosno svoje 79. godine života. Godine 1953. postala je predsjednicom Folklornog društva Engleske. Zbog brojnih postignuća u egiptologiji u kasnijoj životnoj dobi dobila je nadimak “Veličanstvena dama Egiptologije”. No, uz taj nadimak imala je još jedan – “Stara majka vještichjeg umijeća”. Izbijanjem Prvoga svjetskog rata putovanja u Egiptat bila su onemogućena. Upravo je taj događaj potaknuo njezin interes za folklor i mitske narative. Interes prema mitskom Murray je proširila na cjelokupni folklor Velike Britanije te folklor zapadne Europe. Posebnu pozornost obratila je na praznovjerja i pučke strahove, razne magijske prakse i mitske narative. S vremenom, to ju je navelo i na trag izvora o suđenju vješticama u srednjovjekovnoj i ranonovovjekovnoj Engleskoj i zapadnoj Europi, što ju je dovoljno zainteresiralo da se posveti ozbiljnijem istraživanju. Objavila je dvije knjige koje će snažno utjecati na prihvaćanje teorije o prežitku vještichjeg kulta plodnosti sve do 20. stoljeća. Njezine teorije o prežitku vještichjeg kulta plodnosti do 20. stoljeća održale su se u znanstvenom svijetu sve do 70-ih godina 20. stoljeća, kada su pobijene. Ipak, postoje i oni koji smatraju, iako s oprezom, da je svojim radom na izvornim dokumentima iz vremena progona vještica prikazala preživljavanje izvornog sloja mitološkog vjerovanja čvrsto ukorijenjenog u priznanjima tijekom sudskih procesa osobama optuženih za vješticharstvo te da postoji jezgra istine sadržana u tezi Margaret Murray. Godine 1960. donirala je cijeli svoj arhiv dokumenata folklorističkih istraživanja Folklornom društvu Engleske, danas poznat kao “Kolekcija Murray”.

Prof. dr. sc. Ante Milošević

Sinj

milosevic.tonci@gmail.com

Ima li mjesta skepticizmu po pitanju naše pretkršćanske vjere i religijskih običaja?

U proteklih nekoliko desetljeća različite grane znanosti, poglavito filologija s analizom starih obrednih tekstova te toponomastička istraživanja i komparativno proučavanje usmenih predaja u folklornoj tradiciji različitih naroda, bitno su doprinijele novim spoznajama o starim vjerovanjima i bogovima koji su štovani diljem Europe, u vrijeme prije nego što se kršćanstvo posve etabliralo. Veliki poticaj u tim nastojanjima, posebno kada je riječ o Slavenima na jugu Europe, nude eruditske i nadahnute rasprave prof. Radoslava Katičića, čija su remek-djela filološke arheologije nemjerljiva vrijednost za ta izučavanja. Značajan doprinos u tome polju dao je i slovenski arheolog Andrej Pleterski, najprije s originalnom teorijom

o svetim trokutima naše mitološke prošlosti, a potom i svojim radovima u kojima je tu mitološku prošlost u dobroj mjeri uspio i materijalizirati. U taj svijet sam i sâm uronio prije petnaestak godina, prvenstveno na nagovor i uz poticaj Tome Vinščaka. Svoju nišu potražio sam u arheologiji pokušavajući prepoznati te ostatke i nastojeći ikonografski reinterpretirati otprije poznate ili novootkrivene spomenike i nalazišta. U izlaganju ću sažeti svoje dosadašnje spoznaje o tim temama te iznijeti i nekoliko novih zapažanja, nastojeći se ujedno suprotstaviti skepticima po tim pitanjima, a koji uglavnom dolaze iz povjesničarskih krugova.

Tomislav Peharda, spec. psihijatar, doktorand

Opća bolnica Pula

tpeharda@gmail.com

Šamanska “bolest-inicijacija” i psihofizičke patnje onkološke bolesti

“Bolest-inicijacija” je dio inicijacijskog obreda prijelaza u šamanizmu. Zahvaljujući šamanskoj slici svijeta i simboličkim obredima, uz “bolest-inicijaciju”, kušnje, patnje, komadanje u vizijama i snovima te naposljetku naukovanje, prepoznaje se ovakva egzistencijalna kriza kao simbolična smrt jednog oblika postojanja. On postaje “drugi” s novim svojstvima i uspijeva integrirati bolesno stanje, na regularan način, kao proces novog uvida u širu stvarnost, sebe i zajednice. S druge strane, osoba s onkološkom dijagnozom često prolazi fazu šoka, psihičkog rastrojstva, psihofizičke patnje kirurške mutilacije, nuspojave kemoterapije i radioterapije, što nerijetko doživi kao egzistencijalnu krizu života, a ne samo kao medicinski slučaj. Moderna, biomedicinska slika svijeta takvo promijenjeno stanje doživljava uglavnom medicinski, tako da osoba simboličku smrt koju verbalizira proživi spontano i nedefinirano. Iako se naposljetku tjelesno izliječi, osjeća se promijenjeno i drugačije. Osoba je postala “druga”, iako je zajednica može doživljavati kao ozdravljenu i ponovno integriranu. Osoba ne uspijeva adekvatno i regularno integrirati svoje novonastalo bolesno stanje, ne postaje obnovljena ni unutar sebe ni unutar zajednice. S obzirom na to da živimo u društvu koje ne poznaje inicijaciju i njezine elemente u tradicionalnom smislu riječi, zanima me kojim je mehanizmom šamanska koncepcija uspjela dati smislenost simboličke smrti “bolesti-inicijacije”. Ne radi se o komparaciji “bolesti-inicijacije” i onkoloških bolesti, već o mogućnosti drugačijeg pogleda na prirodu onkološke bolesti jer ona nadilazi okvire medicinske prakse. Ako bi se antropološki promatralo psihofizičko stanje onkološkog bolesnika kao egzistencijalna kriza, sa simboličkim značenjima, je li moguće prepoznati latentne inicijacijske elemente, doduše neregularne i spontane, te bolesno stanje onkološkog pacijenta tretirati kao mogućnost istinske promjene njegove osobnosti, približavajući se konceptu “bolesti-inicijacije”?

Dr. sc. Ratka Relić

Zagreb

ratkareli@gmail.com

Fenomen šamanskog transa i izmijenjenih stanja svijesti

U radu se istražuje fenomen šamanskog transa i izmijenjenih stanja svijesti iz perspektive kulturologije, psihoanalitičke teorije, transpersonalne psihologije, parapsihologije, medicinske i kulturne antropologije te međukulturne analize. Prema psihoanalizi Karla Gustava Junga, mistično iskustvo ovisi o sociokulturnom nasljeđu individue, što potvrđuje Jungovu teoriju o arhetipovima kao simbolima kolektivnog nesvjesnog. Osnivač transpersonalne psihologije Stanislav Grof otkrio je treći transpersonalni tip nesvjesnog, koji se smatra ključem i izvorom mistično-religioznog iskustva. Mistično iskustvo pripada grupi fenomena izmijenjenih stanja svijesti (engl. *altered states of consciousness*, ASC), a u parapsihologiji se povezuje s izmijenjenim stanjima kao što su klinička smrt (engl. *near-death experiences*, NDE), iskustva putovanja izvan tijela (engl. *out-of-body-experiences*, OOB), psihokineza (engl. *psychokinesis*, PK) te različiti PSI fenomeni. Medicinska antropologija izmijenjena stanja svijesti i trans šamana, kao i stanje meditacije opisuje kao normalan rad moždanih valova jačine alfa i theta Hz, uz pojačan rad desne hemisfere mozga ili uzajaman rad obje moždane hemisfere istovremeno. Autorica također nastoji istražiti unutarne psihičko stanje šamana tijekom transa te navodi shematski prikaz čakri i energetskih tijela u čovjeku sukladno šamanskoj, indijskoj i budističkoj tradiciji te ostalim različitim zapadnim i orijentalnim duhovnim tradicijama. Usporedbom različitih tradicionalnih kultura i religijskih fenomena donosi se zaključak da je s ezoterijske točke gledišta religija u suštini jedna.

Radovan Rus, bacc. ing. techn. inf.

Zagreb

Ljudska svijest u digitalnom dobu

Početak digitalne svakodnevnice započinje 1980-ih, kada mala kućna računala postaju dostupna svakom kućanstvu. Danas, kada je pažnja ljudske svijesti u okviru digitalnih aplikativnih rješenja postala gotovo potpuno ovisna razvojem i popularnošću mobilnih društvenih aplikacija poput Facebooka, Instagrama, Tik Toka ili pak aplikacije za izlaske poput Tindera, mora se otvoriti pitanje unutar kakve pažnje obitava ljudska svijest dok je uronjena u digitalno. Tomo Vinšćak svojim je djelovanjem kroz povijesne presjeke raznih kultura i naroda te njihovih etničkih, kulturnih i religijskih obilježja proučavao upravo to kako se mijenjala ljudska svijest sa svojom percepcijom vidljivih i nevidljivih svjetova. Na sličan je način i američki antropolog Carlos Castaneda prenio perceptivnu teoriju svijesti šamana starog Meksika. Oni su dijelili ljudsku svjesnu pažnju na prvu, drugu i treću pozornost. Korelacija sličnih tumačenja može se pronaći i u drugim kulturama koje je u svojim istraživanjima predstavio Tomo Vinšćak.

Danijela Smiljanić Simpson, doktorandica

Zagreb

danijela.smiljanic108@gmail.com

Tragom štovatelja Šive – hinduističko hodočašće na svetu planinu Kailās

Planina Kailās, smještena u zapadnom Tibetu, jedno je od rijetkih mjesta hodočašća na kojima se susreću vjernici u kojih se ime božje razlikuje. Buddhisti, đinisti, bönisti i hinduisti smatraju tu planinu svetom. Tijekom proteklih dvije tisuće godina hodočašće ili *tīrtha-yātrā* postalo je jedan od najvažnijih religijskih obreda koji nose naziv “hinduistički”. Odlazak na sveto mjesto, na kojem se susreću svijet bogova i svijet ljudi, od velike je važnosti i takvo se putovanje poduzima u vremenima velikih promjena u životu vjernika. Kailās je *devālaya*, “obitavalište bogova”. Ona je mitska planina Meru koja stoji u središtu svijeta, *axis mundi*, osovina čitavog univerzuma koja privlači hodočasnike iz cijeloga svijeta. Za štovatelje Šive ona predstavlja iznimno važnu *tīrthu* ili mjesto hodočašća, jer vjeruju da je sjeverna strana te planine, piramidalnog oblika, njegovo obitavalište. Oko Kailāsa vode dva hodočasnička puta, a to su vanjska ili velika i unutrašnja ili mala *parikramā*. Hodočasnički put, velika *parikramā*, dug je šezdesetak kilometara i potrebna su tri dana da bi hodočasnik, hodajući u smjeru kretanja Sunca, napravio puni krug oko planine, vjerujući da tim činom uklanja grijeh jedne inkarnacije, jednog života. Onaj kome uspije učiniti stotinu i osam *parikramā*, sa savršenom devocijom, predanošću i uma usmjerenog na Šivu, prolazi kroz puni krug života i smrti. On biva oslobođen svih životnih tegoba i sigurno će, vjeruju oni koji dolaze na to mjesto, dostići *mokṣu*, oslobođenje, još za ovoga života. Upravo zato je Kailās krajnji cilj i životni san mnogih hinduističkih hodočasnika. U okviru antropologije hodočašća, autorica analizira kompleksan i multidimenzionalan fenomen hinduističkog hodočašća izvan Indije. Ovaj je rad nastao temeljem autoričinih terenskih istraživanja koje je provela na području Tibeta, zajedno s profesorom Tomom Vinščakom, u lipnju 2006. godine, slijedeći pravila i rituale hinduističkog hodočasnika.

Izv. prof. dr. sc. Luka Šešo

Hrvatsko katoličko sveučilište

Odjel za sociologiju

luka.seso@unicath.hr

Šamanistički i mitološki aspekti u predajama o *krsniku*

Prije gotovo dva desetljeća etnolog Tomo Vinščak poduzeo je terensko istraživanje u središnjoj Istri kako bi pronašao i zabilježio predaje o *krsnicima*, *štrigama* i *štrigunima*. Kao rezultat tog istraživanja objavljen je 2005. godine članak “O štrigama, štrigunima i krsnicima u Istri”, koji je u proteklih petnaestak godina pronašao svoje mjesto u referencama svakog ozbiljnijeg znanstvenog rada koji se bavio tradicijskim vjerovanjima i predajama Hrvatske i regije. U svojem radu Vinščak će istaknuti da je otkrio konkretne osobe koje se još uvijek bave šamanskim poslom misleći

pritom na *krsnike*, čije djelovanje povezuje s onim šamanističkim u Eliadeovu smislu. Dodatno, inspiriran radovima slovenskog etnologa Zmage Šmiteka, a na temelju primjera s terena, Vinščak će predložiti kako se *krsnika* treba promatrati i kao solarnog junaka, kao prežetak iz pretkršćanskih vremena čiju borbu protiv *štriga* i *štriguna* treba gledati kao borbu mitološkog Peruna protiv Velesa. Više od petnaest godina kasnije, želja mi je u ovom izlaganju osvrnuti se na dvije spomenute teze Tome Vinščaka, odnosno preispitati mogu li se, i do koje mjere, *krsnici* (te *štrige* i *štriguni*) smatrati sličnima šamanima ili slavenskim mitološkim božanstvima.

Dragutin Šmalcelj, budistički učitelj

Hrvatsko budističko društvo Padmasana, Zagreb
padmasana@live.in

Profesor Tomo i tibetska budistička kultura

Tomo nas je napustio, ostavivši za sobom primjer kako svaka osoba može učiniti pozitivan iskorak i istinski živjeti u praktičnom smislu za opće dobro. Većina bi nas se sjetila Tome kao dragog prijatelja koji je želio da ovaj svijet više prihvaća druge kulture i tradicije. To je svijet kao otvorena knjiga u kojoj su svi dobrodošli pisati svoje priče, svijet u kojem se prepoznajemo po sličnostima, a ne po različitostima. Tomo i ja prepoznali smo se po zajedničkoj istraživačkoj prirodi koja prelazi uobičajene granice znatiželje za neotkrivenim duhovnim riznicama prošlosti. Često smo razgovarali o budizmu u Tibetu, koji ne bi trebalo razmatrati prvenstveno u svjetlu himalajskog kulturnog nasljeđa, pučke vjere i vjerovanja. Trebalo bi slojevit pristup usmjeriti prema znalački utemeljenim činjenicama koje taj sustav nosi u cilju doprinosa znanosti o prirodi ljudskoga uma i konačnom smislu postojanja. Naši su susreti uvijek urodili nekim dobrom. Tomo je zdušno dijelio moj entuzijazam u različitim projektima, npr. kada je Hrvatska budistička udruga pod mojim rukovodstvom organizirala izradu drevne pješčane mandale iscjeljujućeg Bude u prostoru HDLU-a, a potom i mandalu Bude mudrosti. Tomo je tada i osobno pridonio organizaciji. U više je navrata izrazio želju da mu pomognem u osnivanju katedre tibetologije kao posebne discipline na Filozofskom Fakultetu u Zagrebu, ali to se, nažalost, nije realiziralo. No, Tomin izuzetan pristup traganju za univerzalnom istinom skrivenom u himalajskoj kulturi mudrosti živjet će i dalje kao ideja u srcima mnogih i biti putokaz generacijama u vremenima koja slijede. *Neka Tvoja intelektualna ostavština posluži u izgradnji mosta razumijevanja, uvažavanja i poštovanja prema različitoj kulturnoj baštini. Na tome Ti od srca hvala.*

Dr. sc. Noel Šuran

Osnovna škola Svetvinčenat
noel.suran@gmail.com

Ako si od vetra, hodi van... O tradicijskim metodama liječenja i skidanja uroka u Istri

Ovo istraživanje započeo sam još na poslijediplomskom doktorskom studiju etnologije i kulturne antropologije na kolegiju Šamanizam koji je vodio pokojni profesor Tomo Vinščak. Cilj istraživanja bio je zabilježiti tradicijska vjerovanja i tradicijske metode liječenja i skidanja uroka s oboljelih ljudi i stoke na području Istre. Razgovarajući s onima koji se još uvijek bave tradicijskim metodama liječenja i skidanja uroka, zabilježio sam mnoge molitvene obrasce i metode liječenja različitih bolesti. Nedavno mi je u ruke dospio i rukopis s početka 20. stoljeća jednoga muškarca iz Puntere (Barbanština), tradicijskog liječnika koji je u svojoj zajednici slovio kao svojevrsni *krsnik*. Zabilježio je neke vrlo zanimljive recepture i postupke liječenja. Gradivo čine i moja sjećanja i iskustva s *krsnicima* još iz djetinjstva. Rituali koji su se zadržali do danas očuvali su se uglavnom u manjim ruralnim zajednicama te su izgubili izvorni pogansko-mitski karakter koji su imali u prošlosti. Jedan od glavnih razloga za to jest velik utjecaj Crkve. U izvornim pučkim obredima postupno se počeo koristiti križ, izvorne molitve modificirane su tako da što više slične kršćanskima, a poganska božanstva zamijenjena su kršćanskim svecima. Pučka pobožnost i tradicijski elementi liječenja i skidanja uroka još su uvijek vrlo prisutni u Istri te se i dalje prenose s generacije na generaciju. U posljednje vrijeme pokušava se *štrige*, *štrigune*, *more*, *krsnike* i dr. promovirati u turističke svrhe. U kazivanjima starijih sugovornika spominju se borbe *krsnika* i *štriguna* i prelaženje velikih geografskih udaljenosti u stanju transa što je moguće povezati s elementima šamanizma, kako je to zastupao profesor Vinščak. U mlađoj generaciji *krsnika* šamanski se element gubi, prisutni su uglavnom kršćanski elementi pobožnosti, a jedini poganski elementi mogli bi se iščitati, primjerice, u simbolikama brojeva i životinja. Usto, u mlađoj su generaciji prepoznatljiva vjerovanja u slabo oko, *štrologarije*.

Doc. dr. sc. Denis Vekić

Sveučilište u Zadru
Odjel za kroatistiku
dvekic@unizd.hr

Crni ovan na dnu Neretve – djevojka, ovan i zagrobni svijet u usmenim predajama doline Neretve

Motiv crnog ovna u predajama u dolini Neretve javlja se u specifičnom tematskom spektru. Kazivači crnog ovna često spominju vezano za smrt djevojke koja je izgubila život u vodi ili u kakvoj jami. Uvijek kad se pripovijeda o motivu crnog ovna pripovijeda se o nesretnoj smrti, samoubojstvu, nesreći i nedaći. Motiv smrti u vodi ili u jami u koju je crni ovan bacio djevojku ili je pak u jamu povukao ponavlja se i u drugim sličnim predajama o crnom ovnu. Prije svega, u nekim usmenim predajama o smrti djevojke u vodi ili jami u dolini Neretve crni ovan ima specifičnu ulogu i vrši funk-

ciju uzroka smrti ili pak čuvara onog što je izgubljeno ili u nesreći nestalo (djevojka, zvona, teret lađe itd.). Crni se ovan u tim predajama doživljava kao životinja koja ima demonski značaj te živi blizu krških jama ili pak ispod površine vode te svojom statičnom, podvodnom pojavom predstavlja novog baštinika izgubljenih života i stvari.

Dr. sc. Deniver Vukelić

Zagreb

denivervukelic@gmail.com

Core šamanizam Michaela Harnera

Većina se današnjih magijskih praksi zapadnih “šamana” zapravo ubraja u *novošamanizme* ili *neošamanizme*, odnosno duhovna učenja Zapada koja konstruiraju i kontekstualiziraju različite vlastite predodžbe “šamanskoga” ne slijedeći dosljedno tradiciju, već kombinirajući različita učenja, i to zbog vlastite duhovne potrage koju ne zadovoljava jednoobraznost neke od većih religijskih denominacija u svijetu ili iz želje za zaradom putem pružanja magijskih usluga ljudima. I sami se neošamanizmi uvelike razlikuju; na neke je *new age* utjecao više, a neki potpuno odbacuju ideju da su pod njegovim utjecajem. Osim općenitog pojma *neošamanizam*, postoji i niz drugih pojmova za njegove podvrste koje rabe znanstvenici ili pak sami njihovi praktičari. Neki od njih su: jezgroviti šamanizam (engl. *core shamanism*) ili Harnerov šamanizam (engl. *Harner shamanism*), gradski šamanizam (engl. *urban shamanism*), moderni šamanizam (engl. *modern shamanism*), suvremeni šamanizam (engl. *contemporary shamanism*), moderni zapadni/europski šamanizam (engl. *modern Western/European shamanism*) te mnogi drugi. Američki antropolog Michael Harner istraživao je različita plemena u Amazoni, Meksiku, na Arktiku, u Sjevernoj Americi i Finskoj te njihove šamanističke prakse. Harner je kasnije prešao crtu sudionika i praktičara te ga neki znanstvenici nazivaju “bivšim antropologom” nakon što je objavio knjigu *Put šamana (The Way of the Shaman)* 1980. godine, i druge nakon nje, te 1985. godine osnovao Zakladu za šamanističke studije. Ta organizacija djeluje uglavnom u Sjedinjenim Američkim Državama, ali i u Europi pod nazivom Zaklada za šamanističke studije Europa, a u njezinu se okviru organiziraju tečajevi, seminari i studiji prema Harnerovu konceptu. U ovome izlaganju analizirat će se Harnerov pristup, stvaranje koncepta core šamanizma, načini prenošenja znanja, same magijske prakse, kao i pokazati rezultate autorovih terenskih istraživanja rada praktičara core šamanizma u Europi i Hrvatskoj.

Izv. prof. dr. sc. Josip Zanki

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu
zankijosip@gmail.com

Čitanje prostora, bilježenje Svetog – Veliko Rujno, Perun i Dharsmshala

Cilj je ovog rada predstaviti neke od rezultata istraživanja provedenih na tri terena – Veliko Rujno, Perun i Daharamshala – koji ujedinjuju iskustva i rad istraživača s temama znanstvenog rada Tome Vinščaka. Upravo su Velebit, odnosno transhumantno stočarstvo, osmišljavanje mitske staza na vrhu Perunu, na Učki (starovjerna sakralizacija prostora, ali i gradnja jedinstvene *land art* intervencije Velesa u suradnji s kiparom Ljubom de Karinom), kao i istraživanja tibetske kulture, posebice obrednih hodočašća u podnožju planine Kailas u Kini tri ključna elementa koja su obilježila znanstveno i nastavno djelovanje Tome Vinščaka. Autor, Vinščakov nekadašnji doktorand i prijatelj, polazi od nove analize dvaju istovjetnih prostora (Veliko Rujno i Perun) i jednoga šireg prostora (tibetska zajednica u Kini sada je zamijenjena zajednicom Izmještenog Tibeta u Dharamshali, u Indiji) kroz iskustva njihovih novih dionika, planinara i avanturista što prolaze *Viu Adriaticu*, volontera i suhozidnih majstora udruge 4 grada Dragodid za vrijeme ljetnog kampa u Petrebišćima i *thangka* slikara iz škola na području Dharamshale, ali i kroz svoju vlastitu autoetnografiju. Temeljem iskustava, kazivanja i prikupljenih terenskih materijala autor obrađuje novonastale konceptualizacije prostora (mogućeg Svetog prostora), koje se dijelom naslanjaju na one stare, tradicijske i etnološke, nadograđuju ih, ili polaze od potpuno drugačijih pretpostavki. Zajednička novim konceptualizacijama, baš kao i onim starim, jest činjenica da se temelje na upisivanju značenja u prostor, bilo da se radi o materijalnim artefaktima, predaji, tekstu ili o njihovoj nadogradnji putem virtualne stvarnosti i društvenih mreža. Upravo je i devetogodišnji ciklus od preranog odlaska Tome Vinščaka bio dovoljan i za novo čitanje prostora.

Doc. dr. sc. Damir Zorić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
damir.zoric@ff.sum.ba

Perun i Perin

U hrvatskoj jezičnoj tradiciji, govornoj i pisanoj, slavenski bog gromovnik, uobičajeno i bez poznatih izuzetaka, zove se Perun. U drugim slavenskim jezicima, primjerice kod Istočnih Slavena, postoji i drugi oblik – Perin. Kod Novgoroda je uzvisina *Perinja* nad rijekom Vohovom gdje su nađeni ostatci Perunova svetišta. Ondje je i samostan koji se naziva Perinji manastir. Taj (istočnoslavenski) oblik gromovnikova imena zabilježen je također i u našoj (južnoslavenskoj) tradiciji. Poznato je da je u Bugarskoj i u Makedoniji današnja Pirin planina u starijim izvorima zabilježena kao *Perin planina*. U izlaganju se nastoji odgovoriti na pitanje je li taj oblik postojao i u našoj, hrvatskoj tradiciji. Postoje tri zabilježena toponima tvorena iz osnove Perin. To su: 1. *Perinova ljut*, kameni goletni brijeg između Gruda i Širokog Brijega u zapadnoj Hercegovini, gdje je, sjeverozapadno od

Posušja, 2. *Perinuša*, neveliko jezerce ili lokva te mnogo poznatiji dio Imotskog polja u rukavcu Vrljike, kod Prološca zvan 3. *Perinuša*. Konačno, ova tri toponima nalaze i svoju povijesnu potvrdu na jednoj geografskoj karti Bosne i susjednih zemalja iz 15. stoljeća. Naime, Francesco Roselli, ranorenesansni kartograf na Korvinovu dvoru, 1476. godine upisao je *Perin mons* na mjestu hercegovačke gore Prenj. Toponimi izvedeni iz osnove Perin (suvremeni *Perinova ljut* i *Perinuša* te povijesni *Perin planina* i *Perin mons*) pokazuju da osim na područjima istočnoga slavenstva oblik *Perin* postoji i u hrvatskom te u područjima drugih južnoslavenskih jezika i tradicija.

Programski i organizacijski odbor:
Suzana Marjanić, Tibor Komar, Marijana Belaj i Ivana Radovani Podrug
Zagreb, 2022. godine

Odsjek za etnologiju i
kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

hrvatsko etnološko društvo
croatian ethnological society